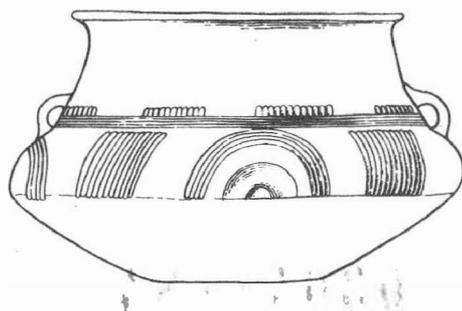

· ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1981

BRNO 1983

kondylová šířka mandibuly /65/	118	bigoniální šířka /66/	91
výška ramene mandibuly /70/	53P	šířka ramene mandibuly /71/	28P
frontální hloubka	16,5	hloubka maxily	23,1
hloubka nosního kořene	4,7	výška postavy	164,0
Indexy:			
délkošířkový /1 1/	85,5	délkovýškový /1 2/	84,2
šířkovýškový /1 3/	98,6	transv. frontoparietální /1 13/	66,7
obličej /1 38/	85,3	horního obličej /1 39/	51,5
očnice /1 42/	82,9	nosu /1 48/	47,1
alveolární /1 60/	92,3	frontomandibulární	96,8
nasomalární	16,8	zygomaxilární	22,4
simotický	67,1		

Lebka z Morkůvek odpovídá klasické představě lidu zvoncovitých pohárů, i když nemá výrazně úzký obličej, je to však krásný příklad brachymorfní vysoké lebky s plochým týlem. Překvapuje trochu jen středně vysoká postava zemřelého, ale tyto drobné odchylky jen potvrzují, že u populace lidu se zvoncovitými poháry je třeba počítat s širokou variabilitou.

Skelett aus einem Grab der Glockenbecherkultur in Morkůvky /Bez. Břeclav/. In dem Grab, das im Mai 1981 abgedeckt wurde, fand man das Skelett eines Mannes, der im Alter von ungefähr 30 - 40 Jahren starb. Das Skelett ist sehr gut erhalten, es ist dies ein schönes Beispiel eines planocipitalen Steilkopfes.

HROB KULTURY ZVONCOVITÝCH POHÁRŮ ZE ŽELEŠIC

/okr. Brno-venkov/

Lubomír Šebela, AÚ ČSAV Brno

Ve dnech 26. a 27. 10. 1981 vyzvedl referent společně s technikem I. Krechlerem v areálu střediska ži-vočišné výroby Šlechtitelské stanice pravěký hrob/nález telefonicky ohlásil Zd. Ondráček/, jenž byl porušen buldozerem při úpravě terénu pro budoucí hnojiště výkrmny býků. Lokalita se nachází na jihozápadním okraji obce, na mírném svahu, orientovaném k severozápadu /asi 25 m od budovy výkrmny býků/.

Hrobová jáma se nedala zachytit, neboť byla porušena zemními pracemi. Na dně v hl. asi 140-160 cm pod úroveň dnešního terénu se našly zbytky kostry. Velká část skeletu byla porušena buldozerem. Z kostry se zachovala v přirozené poloze pravá část hrudníku, dolní čelist, pravá ruka a pravá část pánve. Z pravé dolní končetiny se dochovala jen stehenní kost. Podle uložení stehenní kosti a dolní čelisti lze usuzovat, že zemřelý ležel ve slabě skrčené poloze na pravém boku. Hlavou byl orientován k J. Pravá ruka, v lokti mírně skrčená, směřovala předloktím k pánvi. U kostry se nenašly žádné milodary.

Podle antropologického rozboru patří značně poškozené pozůstatky plně dospělému muži ve věku 40 až 50 let¹. Kosterné pozůstatky vykazují antropologický typ armenoidně cromanoidní, jenž plně odpovídá antropologickým vlastnostem nositelů kultury zvoncovitých pohárů. Zajímavé je i další zjištění, že zemřelý nosil na hlavě nějakou ozdobu s konstrukcí opírající se v týlu a přidržovanou pásky přes čelo a temeno.

Závěry antropologického rozboru můžeme konfrontovat s orientací a polohou zemřelého. Kostra totiž ležela ve skrčené poloze na pravém boku s orientací lebky k J. Podle dosavadního rozboru pohřebního ritu kultury zvoncovitých pohárů na Moravě převažuje orientace S-J s polohou na levém boku a J-S s polohou na pravém boku². Želešický skelet svojí orientací a polohou plně odpovídá zvyklostem pohřebního ritu kultury zvoncovitých pohárů. Na základě antropologického rozboru, uložení a orientace zemřelého můžeme s největší pravděpodobností konstatovat, že hrob obsahoval pohřeb jedince, patřící kultuře zvoncovitých pohárů. Tento závěr potvrzuje i srovnání antropologického posudku s výsledky rozboru koster kultury zvoncovitých pohárů, pocházejících z hrobů v bývalé Freunekově pískovně, prokopaných H. Brandtem a K. Schirmeisenem v 30. letech³.

- 1 Kosterné pozůstatky jsou uloženy v ústavu Anthropos Moravského muzea Brno.
- 2 J. Havel, Pohřební ritus kultury zvoncovitých pohárů v Čechách a na Moravě, *Varia Archaeologica* 1 /*Præhistorica VII*/, Praha 1978, 102, tab. 10.
- 3 K. Schirmeisen, Einige Bemerkungen über die Schöllschitzer Glockenbecherkultur, *Verhandlungen des Naturforschenden Vereines in Brünn* 68, 1937, 127-137. Srovnání bylo provedeno J. Choholem ústní formou.

Grab der Glockenbecherkultur aus Želešice / Bez. Brno-venkov/. Im Novem - ber des vergangenen Jahres barg der Referent gemeinsam mit I. Krechler ein prähistorisches Grab, das durch Erdarbeiten gestört war. Die Grabgrube konnte nicht erfasst werden. Auf dem Boden in einer Tiefe von 140 - 160 cm unter dem Niveau des heutigen Terrains fand man Skelettüberreste, deren Grossteil vom Bulldozer gestört war. In anatomischer Lage war der Unterkiefer und die rechte Seite des Skelettes. Von der rechten unteren Extremität blieb nur der Schenkelknochen erhalten. Nach der Lage der Knochenüberreste kann vorausgesetzt werden, dass der Verstorbene auf der rechten Seite mit dem Körper auf dem Rücken lag und mit dem Kopf nach Süden orientiert war. Bei dem Skelett hat man keine Beigaben gefunden. Nach dem anthropologischen Gutachten gehören die Knochenüberreste einem Mann, im Alter von 40 bis 50 Jahren verstorben. Diese Überreste weisen den anthropologischen armenoid-cromanoiden Typ auf, der voll den Eigenschaften der Träger der Glockenbecherkultur entspricht. Diese Schlussfolgerung bestätigt auch die Lage sowie Orientierung des Bestatteten, und zwar auf der rechten Seite mit dem Kopf nach Süden, was den Bestattungsgepflogenheiten der Träger der Glockenbecherkultur in Mähren entspricht. Aufgrund des anthropologischen Gutachtens, der Lage und Orientierung des Verstorbenen, kann mit grösster Wahrscheinlichkeit konstatiert werden, dass das Grab eine der Glockenbecherkultur gehörende Bestattung enthielt.

ANTHROPOLOGISCHE BEWERTUNG VON KNOCHENÜBERRESTEN AUS EINEM GRAB DER GLOCKENBECHERKULTUR AUS ŽELEŠICE BEI BRNO

Jaromír Chochol, AÚ ČSAV Praha

Bei der archäologischen Untersuchung eines Grabes der Glockenbecherkultur in Želešice bei Brno, die L. Šebela im Jahre 1981 leitete, wurden ziemlich beschädigte und zum Grossteil bruchstückartige Knochenüberreste eines Individuums geborgen. Die anthropologische Analyse und Beurteilung des Fundes bringt folgende Erkenntnisse:

Der Schädel ist robuster und markant medelliert, im vertikalen Umriss ovoid; den okzipitalen Umriss bildet ein hoher Bogen mit mässig zusammenlaufenden Wänden und doppelgewölbter Basis. Glabella und Überaugenwülste sind stark ausgebildet, Stirn gewölbt, das Profil des Scheitels verläuft einfachbogig, das Hinterhaupt ist ausserordentlich und vermutlich künstlich verflacht. Die Schädelnähte sind zum Grossteil zusammengewachsen, die Schuppe des Nackenknochens synostosierte jedoch nicht /Abnormität von os Incae/. Der Hirnschädel ist mittellang /182?/ und mittelbreit /143/, mesokran /78,6?/ und stenometop /65,0/. Das Gesicht war wahrscheinlich nach oben zusammenlaufend, die Augenhöhlen mittelhoch und kantig, die Backenknochen mässig hervortretend. Der Unterkiefer ist hoch mit einem markantem Kinn, mit senkrechten, und langen aufsteigenden Ästen und evertierten Winkeln. Die erhaltenen Zähne sind zwar ziemlich stark funktionsgemäss abgenutzt, jedoch im Hinblick zu dem erreichten Alter des Individuums und dem Zeitabschnitt müssen wir die Zahnabrasion als relativ schwach beurteilen. Zu Lebenszeiten gingen neun Zähne verloren, an drei weiteren ist Zahnkaries, auf den Alveolarprozessen der Kiefer äussern sich Anzeichen eines fortgeschrittenen parodontischen Prozesses.

Das postkraniale Skelett ist verhältnismässig grazil mit einem mittelstark gebildeten, auf den oberen Gliedmassen markanterem Relief der Muskelansätze. Auf der Wirbelsäule und den Handknochen befinden sich nicht allzu markante arthrotische Veränderungen. Auf den Ellbogenknochen ist orista supinatoria ausgebildet, die Schenkel- und Schienbeinknochen sind ziemlich abgeflacht /Hyperplatymerie 70,8; Hyperplatyknemie 52,9/. Die Körperhöhe, aus der Länge der Extremitäten errechnet, war mindestens mittelgross, wahrscheinlich über 164 cm.

Nach den erhaltenen anthropologischen Merkmalen handelt es sich um die Reste eines voll erwachsenen Mannes /Altersstufe maturus I, 40 - 50 Jahre/ einer verhältnismässig schlanken und mittelgrossen oder etwas höheren Gestalt mit einem gut entwickelten Muskelrelief. Die Formenmerkmale des Skelettes entsprechen dem armenid oromagniden anthropologischen Typ, der für die Population der Glockenbecherkultur charakteristisch ist. Die festgestellten Funktionsindizien, besonders die relativ schwache funktionelle Abrasion des Gebisses, die parodontischen Veränderungen, die wir zu den sog. Zivilisationskrankheiten

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1981

Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 19
Odpovědný redaktor: akademik Josef Pouлік
Redaktoři: Dr. A. Medunová, Dr. J. Meduna, Dr. J. Říhovský
Překlady: Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby: A. Malinková
Na titulní straně: nádoba z pohřebiště kultury popelnicových polí v Bolelouci
Tisk: Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov, provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo: ÚVTEL - 73332
Vydáno jako rukopis: 450 kusů - neprodcjně